

PRILOG RASPRAVI O VIŠENAMJENSKOM SUSTAVU UREĐENJA, ZAŠTITE I KORIŠTENJA RIJEKE SAVE

Evakuacija velikih voda na području Zagreba (2)

PRIPREMIO:
Branko Horvat

Cilj je prostorno-funkcionalno jedinstvo Save, Prisavlja i grada Zagreba odvodnjom visokih voda, a to je potrebno obrazložiti posebnim planom namjene i programima korištenja

U časopisu *Građevinar* br. 7. iz 2013. (str. 677-683), u rubrici *Nerecenzirani materijal za stručnu raspravu*, objavljen je tekst pod naslovom: *Evakuacija velikih voda na području Zagreba* koji su napisali Željko Pavlin, dipl. ing. građ., iz *Elektroprojekta d.d.* i Leo Penović, dipl. ing. građ., iz *HEP – Razvoj višenamjenskih nekretinskih projekata d.o.o.* Kako se tim neobičnim prilogom osjećamo na neki način oštećenima, molim u ime neovisne grupe autora da uredništvo časopisa *Građevinar* objavi ovaj prilog na istom mjestu u časopisu i pod istim naslovom.

U spomenutom članku autori su temeljito opisali sva dosadašnja rješenja i prijedloge regulacije rijeke Save, čak i rješenja u vezi s mnogobrojnim hidroelektranama koja se opisanom i predloženom novom koncepcijom rješenja dijelom odbacuju i modificiraju. No to je stvar samih autora kojima zaista nitko ne brani da pišu što god žele. Ono što me je potaknulo na ovaj napis najvećim se dijelom odnosi na ulomak koji je objavljen na stranici 679, na kraju dijela članka *Dosadašnji prijedlozi rješenja*, a doslovno stoji:

"Provedene analize su pokazale da je moguće i gospodarski opravdano suziti inundacije uz proširenje korita Save na užem području grada. Maksimalno moguće suženje inundacijskog prostora, odnosno smanjenje razmaka nasipa na potezu od početka odteretnog kanala (Lučko) do bazena HE Drenje u slučaju proširenja korita Save daje oko 170 ha zemljišta koje bi se moglo koristiti za potrebe razvoja grada za prometne,

parkovne, sportsko-rekreacijske, stambene i druge namjene."

Iako su prethodna, dakle neostvarena i odbačena rješenja, precizno dokumentirana i obrazložena, *Nova koncepcija rješenja* (kako i glasi naslov sljedećeg dijela članka) o tome kako se došlo do novog rješenja i tko je, kada i zašto predložio novo koncepcijsko rješenje te tko je obavio spomenute "provedene analize" o "mogućem suženju inundacijskog prostora" – o svemu tome ni riječi. Gotovo da bi se moglo pomisliti da je rješenje nastalo pri izradi projektnog zadatka za izradu studije "Hidrotehničko i hidroenergetsko rješenje uređenja, zaštite i korištenja rijeke Save od granice sa Slovenijom do Siska, Varijanta s rješenjem odteretnog kanala Sava-Sava za evakuaciju velikih voda mimo grada Zagreba" što ga je za javni natječaj pripremila i raspisala tvrtka *HEP-RVNP d.o.o.*, a koji je s datumom 31. srpnja 2012. izradio mr. sc. Vladimir Žarković, dipl. ing. građ. Na natječaj za izradu studije *Hidrotehničko i hidroenergetsko rješenje uređenja, zaštite i korištenja rijeke Save* javio se samo *Elektroprojekt* koji je tijekom 2013. izradio koncepcijsko rješenje, a ono je dijelom i sadržaj nastavka spomenutog članka inženjera Pavlina i Penovića. Inače to rješenje nije dosad nigdje u cijelosti objavljeno iako je bilo najavljeno da će poslužiti kao osnova za stručnu raspravu.

Ako su autori članka možda smatrali da i nije posebno važno spomenuti tko je i zašto osmislio novo rješenje, jer primjerice nije spomenut ni prof. dr. sc. Dionis Srebrenovića prema čijoj je za-

misli izgrađen postojeći hidrotehnički sustav za zaštitu Prisavlja od poplava (inundacije s nasipima i odteretni kanal Sava – Odra), neobično je da je spomenuta grupa autora novog rješenja izostavljena i u popisu literature. Ipak su autori tog rješenja piscima članka vrlo dobro poznati jer se radi o multidisciplinarnom timu autora koji se spontano okupio za *Anketni natječaj za uređenje prostora od Podsuseda do Ivanja Reke*, koji je 2002. raspisalo Gradsko poglavstvo Zagreba. U pojedinim su dijelovima izvornog koncepta projekta bili uključeni: prof. dr. sc. Boris Beraković, dipl. ing. građ., mr. sc. Ivan Bagarić, dipl. ing. građ., Goran Cvrlje, dipl. ing. građ., mr. sc. Marijan Habajec, dipl. ing. građ., Dalibor Hatić, mag. ing. silv., Đuro Hatić, dipl. ing. građ., Branko Horvat, dipl. ing. arh., Berislav Krtalić, dipl. ing. arh., prof. dr. sc. Darko Mayer, dipl. ing. geo., Robert Planinc, dipl. ing. građ., prof. dr. sc. Goran Poljanec, dipl. ing. arh., Dominik Stamač, dipl. ing. prom. i mr. sc. Bojan Zmajić, dipl. ing. kem.

Taj je tim svoj projekt rekonstrukcije dijelova komunalnog sustava grada Zagreba (*Sava bez nasipa i Ukopana pruga*) 2008. predstavio i objavio u zborniku Konferencije razvitka Zagreba, a potom je kao stručni rad objavljen 2010. u časopisu *Građevinar* (br. 12./2010., str. 1073-1086). Nakon toga izrađen je *Projekt rekonstrukcije komunalnog sustava grada Zagreba kao pretpostavka održivog razvoja grada* (pripremili: Branko Horvat, Berislav Krtalić i Robert Planinc) koji je predan Vladi Republike Hrvatske na uporabu 9. ožujka 2012. To je rješenje uručeno i svim nadležnim ministarstvima i javnim poduzećima, ali i predstavnicima Grada Zagreba te Zagrebačke i Sisačko-moslavačke županije. U travnju 2012. uslijedilo je izlaganje na Osmoj godišnjoj međuna-

Crtež objavljen u članku *Prijedlog strateške rekonstrukcije dijelova komunalnog sustava Zagreba* (Građevinar 12./2010., str. 1077)

rodnoj konferencija o hrvatskom tržištu nekretnina, a tom je prigodom održana rasprava predstavnika autorskog tima s Davorom Bernardićem, predsjednikom zagrebačke Skupštine. I na kraju je projekt pod naslovom *Urbana regeneracija grada Zagreba putem rekonstrukcije komunalnog sustava* predstavljen na Saboru hrvatskih graditelja 2012. u sekciji u kojoj su prikazani zanimljivi građevinski projekti.

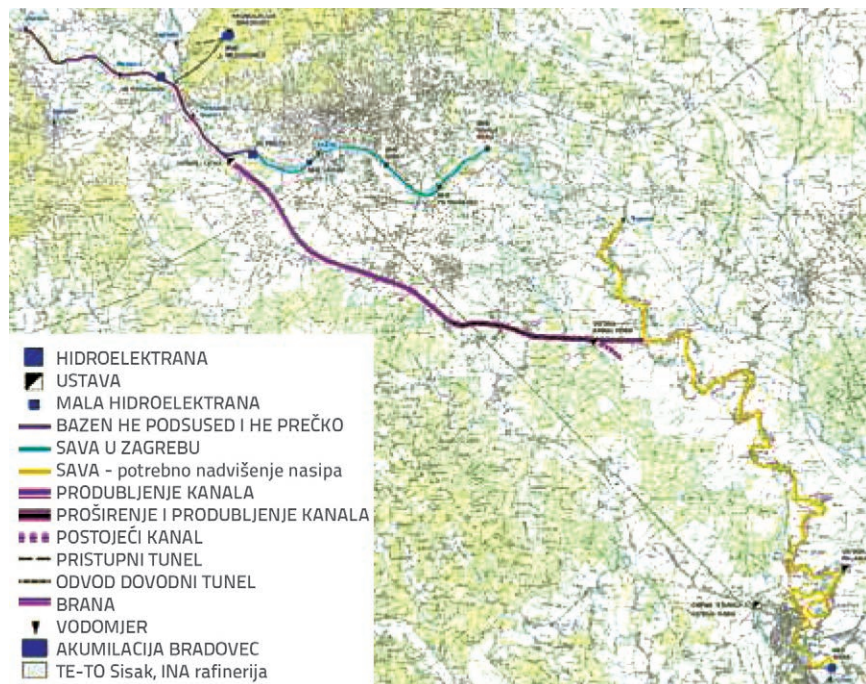
Znamo pouzdano da je na poticaj Radomira Čačića, ondašnjeg ministra gospodarstva, i na temelju u više navrata iznesenoga izvornog rješenja od pojedinih članova grupe autora, utemeljena posebna tvrtka HEP – *Razvoj višenamjenskih nekretninskih projekata d.o.o.* te da je naše rješenje bilo dio Projektnog zadatka za izradu *Studije izvodljivosti hidrotehničkoga i hidroenergetskog rješenja uređenja rijeke Save kod Zagreba produbljivanjem i produživanjem odteretnog kanala Sava – Odra.*

To se uostalom može sasvim lijepo uočiti i usporedbom dvaju crteža objavljenih u ovom istom časopisu, jednog iz našeg članka (slika 2., str. 1077, *Građevinar* 12./2010.) i tzv. "skice predviđene koncepcije rješenja" iz članka koji su napisali Željko Pavlin i Leo Penović (slika 6., str. 680, *Građevinar* 7./2013.). Crteži su naime potpuno isti iako nisu rađeni na istoj podlozi. Čak su slični i nazivi

projekata (izvorni je "Sava bez nasipa", a novi "Zagreb na Savi"), nazivi odteretnog kanala (izvorni Sava-Odra-Sava i novi Sava-Sava). Ujedno su planirani protoci voda prirodnim koritom rijeke i odteretnim kanalom gotovo istovjetni. Razlika je između izvornog i novog rješenja u tome što izvorno u cijelosti obrazlaže opravdanost i isplativost rekonstrukcije hidrotehničkoga sustava

i planiranja razvoja grada Zagreba te uređenja Prislavlja radi održivog razvoja i zaštite prirodnih vrijednosti zagrebačke regije, a novo je rješenje parcijalno i odnosi se samo na rekonstrukciju hidrotehničkoga sustava bez planiranja razvoja grada Zagreba i uređenja Prislavlja od slovenske granice do Siska. Stoga se bez osnovnih tehničkih pokazatelja i ne može obrazlagati opravdanost i isplativost cijelog projekta te stvarni uvjeti za njegovo financiranje.

Zaista je teško dokučiti koji su razlozi da se potpuno prešućuje multidisciplinarni tim koji je pokrenuo novo rješenje stabilnoga i stalnog protoka Save kroz Zagreb. Čak ne znamo je li to potaknuto osobnim, stručnim ili nekim drugim razlozima te radi li se o ljubomori ili nečem drugom. Doduše to smo već mogli naslutiti u čestim javnim popularizacijskim nastupima Lea Penovića u kojima također ni usputno nismo spominjani, ali smatrali smo da je to slučajno, čak smo se radovali što je projekt ipak pokrenut i što se, kako se činilo, uspješno razvija. No potpuno smo svjesni da je sadašnji postupak Željka Pavlina i Lea Penovića u "nerecenziranom materijalu za stručnu raspravu" i bez obzira na au-

Crtež objavljen u napisu *Evakuacija velikih voda na području Zagreba* (Građevinar 7./2013., str. 680)

torska prava zapravo nepristojan, čak i pomalo tužan.

Za čitatelje i kolege koji nisu dovoljno upoznati s problematikom, iznijet ću samo nekoliko osnovnih podataka. Naša je autorska grupa, kao što je rečeno, nastala za potrebe anketnog natječaja za uređenje prostora od Podsuseda do Ivanje Reke, a naše se rješenje, između ostalog, sastojalo od rekonstrukcije hidrotehničkog sustava Save te regulacije i odvodnje poplavnih voda izvan grada. Analizom postojećeg protoka Save kroz Zagreb odmah smo uočili da je ono primjerenije nenaseljenim ili slabije naseljenim ruralnim područjima nego gradu koji s gravitacijskim područjem ima i više od milijun stanovnika. Možda rješenje u vrijeme kada je uobičajeno i nije moglo biti drukčije, uostalom Sava i nije bila gradska rijeka već rijeka pokraj grada. Znamo da je na desnoj obali Save 1956. izgrađen Zagrebački velesajam, prve stambene zgrade 1957. u Savskom gaju, a tek 1959. izgrađen je i Most slobode. Sasvim je sigurno da je postojeće stanje hidrotehničkog sustava Save za obranu od poplava uvjetovala i velika poplava iz 1964. godine.

Bili smo svjesni da će Sava postati zagrebačka gradska rijeka tek onda kada se njezin tok u gradu stabilizira i postane stalan te kada njezine obale ne budu trebali braniti nasipi. Smatrali smo potrebnim uskladiti broj i tehnička rješenja akumulacija i hidroelektrana u prirodnom koritu rijeke Save na užem gradskom prostoru s prostorno-funkcionalnim konceptom Save u Zagrebu i Prisavlju te potrebama zaštite prirodne osnove zaobalja. Naše se hidrotehničko rješenje Save u spomenutom natječaju nije razmatralo s obrazloženjem da nije u skladu s Vodoprivrednom osnovom grada Zagreba. Zanimljivo da, kako se čini, to sada nije nikakav problem iako su posljednje izmjene i dopune Vodoprivredne osnove grada Zagreba rađene još 1992. godine.

Iako nas je ignoriranje i nespominjanje u članku koji bi trebao potaknuti stručnu raspravu pomalo oneraspoložilo, to ipak nije jedini razlog ovog napisa. Naime, iz medija smo doznali da je ministar gospodarstva Ivan Vrdoljak zajedno s predstavnicima društva *HEP-RVNP* 16. listopada 2013. najavio da će se na temelju Studije u kojoj su razmatrana samo idejna rješenja konceptijskog rješenja hidrotehničkih i hidroenergetskih građevina izraditi Strateška procjena utjecaja na okoliš i Studija izvedivosti projekta *Zagreb na Savi*. To smatramo u najmanju ruku nedovoljno za stručno predstavljanje cjelokupnog projekta Vladi Republike Hrvatske, ali i Europskoj komisiji. Iako tek površno informirani, smatramo da je potrebno postojeći projektni zadatak znatno proširiti i modificirati kako bi projekt održivog razvoja Prisavlja na području zagrebačke regije, dakle grada Zagreba te Zagrebačke i Sisačko-moslavačke županije bio integralnog i regionalnog karaktera te bio stručna podloga za obrazlaganje njegove opravdanosti i isplativosti te financiranja. Posebno stoga što *Zagreb na Savi* nije niti može biti isključivo hidrotehnički problem. Takav bi projekt od općeg društvenog interesa i javnog značenja odgovarao svim propozicijama i kriterijima za prihvaćanje i financiranje iz strukturnih fondova Europske unije, s obzirom na svoju golemu regionalnu, prometnu, infrastrukturnu i ekološku važnost.

Naime, cilj je rekonstrukcije hidrotehničkog sustava Save prostorno-funkcionalno jedinstvo Save, Prisavlja i grada Zagreba odvodnjom visokih voda Save oteretnim kanalom izvan grada osigurati uvjete za održiv razvoj gradova i naselja te uređenja i iskorištavanje Prisavlja. To je jedinstvo potrebno obrazložiti posebnim planom namjene površina i programima pojedinih namjena korištenja s pripadajućom generalnom mrežom prometne i komunalne infra-

strukture kao i višenamjenskim hidrotehničkim sustavom uređenja, zaštite i korištenja rijeke Save.

Sasvim je razumljivo da bez paralelnog osmišljavanja prostornih koncepcija i načina uređenja novoga urbanoga i pejsažnog područja nije moguće ostvariti međusobnu usklađenost hidrotehničkih građevina s planovima i programima održivog razvoja. Stoga je nužno da integralni i strateški projekt sadrži tri komplementarne studijske cjeline:

- prostornu studiju održivog razvoja dijela Prisavlja
- stratešku studiju utjecaja na okoliš (posebno u odnosu na zalihu pitke vode te revitalizaciju biotopa zaobalja)
- studiju opravdanosti i isplativosti cijele investicije.

Dakako da sve te studije, međusobno usklađene, trebaju biti i u skladu sa Strategijom održivog razvitka Hrvatske, zakonskom regulativom RH i propozicijama Europske unije.

Smatram da je stručno neopravdano i gospodarski štetno za zagrebačku regiju (grad Zagreb i Zagrebačku županiju) nastaviti realizaciju parcijalnog zahvata u prostoru samo prema Studiji iz 2013. Za procjenu ekološke prihvatljivosti zahvata i opravdanost investicije smatram potrebnim i nužnim izraditi prostornu studiju održivog razvoja Prisavlja koja bi trebala odrediti optimalna planska, prostorno-funkcionalna, prometna, infrastrukturna, vodoprivredna i ekološka rješenja. Nužna je stručna i društvena verifikacija cjelokupnog projekta, njegovo prihvaćanje od strane jedinica područne i lokalne samouprave te procjena prihvatljivosti utjecaja na okoliš uz prethodnu i obveznu javnu raspravu. Sve su to stručnim sudionicima projekta sasvim razumljivi i ustaljeni postupci koji se ne mogu zaobilaziti ni pod kakvom izlikom jer mogu uzrokovati velike neusklađenosti i probleme.